

بررسی نما و منظر شهری سنندج

تاریخ دریافت: ۹۹/۰۶/۱۸

تاریخ پذیرش: ۹۹/۰۷/۲۰

کد مقاله: ۶۲۴۷۴

عطاالله عرفانی^۱، وریا عزیزی^۲

چکیده

فضاهای شهری به عنوان عرصه اصلی زندگی و فعالیت مردم، امروزه با مشکلات متعدد کالبدی، مدیریتی، اجتماعی، فرهنگی مواجه بوده که ناشی از بی‌توجهی به نیازهای اساسی اقشار گوناگون جامعه و استفاده‌کنندگان متنوع آن‌ها در برنامه‌ریزی و طراحی این فضاها می‌باشد که به دنبال آن نارضایتی استفاده‌کنندگان را به دنبال خواهد داشت؛ که در همین راستا هدف این پژوهش ارائه راهبردها و راهکارهایی جهت بومی‌سازی فضاهای شهری معاصر به منظور به حداکثر رساندن کیفیت عملکردی این فضاها می‌باشد، لذا این پژوهش پس از بررسی نمونه‌هایی از فضاهای شهری کهن و معاصر، به تبیین معیارهای ایرانی-اسلامی و چگونگی طراحی این فضاها پرداخته و سپس معیارهای بومی‌سازی فضاهای شهری را استخراج و دسته‌بندی می‌نماید. در ادامه فضاهای شهری موجود در شهر سنندج را بررسی نموده و با استفاده از تکنیک FMEA مشکلات و ناکارآمدی این فضاها را شناسایی می‌کند. در نهایت این مقاله سعی دارد با استفاده از روش مذکور و با ارائه بیانیه‌های طراحی برگرفته از شاخص‌های ایرانی-اسلامی الگوی مناسبی جهت بومی‌سازی فضای شهری در شهر سنندج ارائه نماید.

واژگان کلیدی: فضاهای شهری، شاخص‌های اسلامی فضاهای همگانی، سنندج، تکنیک FMEA

۱. استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد قروه

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد مهندسی معماری دانشگاه ایرانمهر قروه، کردستان. (نویسنده مسئول) Verily.Lionking@Yahoo.Com

۱- مقدمه

فضای شهری پدیده‌ای سازمان‌یافته از اطلاعاتی است که در صورت مختلف فرم، عملکرد و معنا تجلی می‌یابد و بستر شکل‌گیری و ارتقاء زندگی اجتماعی یک جامعه که بیانگر فرهنگ و شیوه شهرنشینی یک تمدن می‌باشد. فضای شهری عینیتی برخاسته از تلفیق روابط اجتماعی، در بستری کالبدی، در زمینه‌ای معنایی و در راستای عملکردهای مورد نیاز جمعی است. آنچه امروزه در شهرهای ما دیده می‌شود، نه فضای شهری بلکه فضاهای خالی محصول کنار هم قرار گرفتن بناها و تکه‌های باقیمانده از توده‌هایی هستند که کمتر معنا و مفهومی را به ذهن متبادر می‌کنند. شاید این‌گونه باشد که در شهر ما اول ساختمان‌ها ساخته می‌شوند و آنچه باقی می‌ماند، فضای شهری است. دورافتادگی فرهنگی، دور بودن از معیارها و اصولی که در تمامی محافل علمی و آکادمیک جزو پارامترهای لازم و ضروری هر فضای شهری شمرده می‌شوند، فاصله گرفتن از آنچه که پیشینه ارزشمند این‌گونه فضاها تا می‌گیرند، کیفیت‌های پایین زیبایی‌شناسانه، توسعه شهری بدون در نظر گرفتن اهمیت و جایگاه ویژه فضای شهری در زندگی اجتماعی و تبعات منفی آن بر روحیه شهر (مردم و فعالیت)، استفاده به ناچار شهروندان از خالی‌هایی در میان توده‌ها تحت عنوان فضای شهری، دوری از اصول و معیارهای اسلامی ایرانی و غیره از جمله مسائلی هستند که می‌توانند معرف وضع موجود باشند (ضابطیان و خیرالدین، ۱۳۹۹). مهجور ماندن موضوعاتی همچون: دگرگونی ساختار فضاها متناسب با نیازهای عملکردی مورد انتظار، بهره‌گیری از روش‌های اختصاصی برای سنجش فضاها، جامعیت در روابط میان فضاهای عمومی شهری در مقابل پرداختن به تک‌فضا سبب شد تا مسأله این پژوهش، بر پاسخگویی به بخشی از این نیازها قرار گیرد و به این سؤال پاسخ گوید که آیا می‌توان کیفیت‌های طراحی شهری معاصر را با اصول کهن اسلامی شهرسازی تلفیق نمود؟ اصول و معیارهای اسلامی ایرانی ساخت فضا کدام‌اند؟ راهکارهای بومی‌سازی فضاها چیست؟ با بیان مسائل بیان شده، این مقاله در ضمن بررسی مفاهیم فضاهای همگانی و عمومی و تبیین اصول و معیارهای اسلامی شهرسازی، ضرورت و علت توجه به بومی‌سازی و ایجاد فضاهای همگانی بر مبنای اصول اسلامی ساخت فضا و راهکارهای پیاده‌سازی و حفظ اصول و ارزش‌های اسلامی و به تبع آن بومی‌سازی فضاها را مورد بررسی قرار می‌دهد، به این منظور در پژوهش حاضر پس از بحث و بررسی پیرامون فضاهای شهری و همگانی، تبیین اصول و معیارهای اسلامی ایرانی در ساخت فضا و مفهوم تکنیک FMEA، به بررسی مسائل و مشکلات فضاهای شهری سنج می‌پردازیم و در نهایت راهکارهای طراحانه برگرفته از اصول و معیارهای اسلامی را در جهت رفع این مسائل و مشکلات، بیان می‌کنیم.

۲- مبانی نظری

۲-۱- فضای شهری و مفهوم آن

فضای شهری پدیده‌ای سازمان‌یافته است از اطلاعاتی که در صورت مختلف فرم، عملکرد و معنا تجلی می‌یابد، بستر شکل‌گیری و ارتقاء زندگی اجتماعی یک جامعه که بیانگر فرهنگ و شیوه شهرنشینی یک تمدن می‌باشد، فضای شهری عینیتی است برخاسته از تلفیق روابط اجتماعی، در بستری کالبدی، در زمینه‌ای معنایی و در راستای عملکردهایی مورد نیاز جمعی انسانی (ماجدی و همکاران، ۱۳۹۰).

در فرهنگ آکسفورد، واژه public به معنای "علی" و در اکثر معانی، متضاد خصوصی بکار رفته است، "متعلق یا متوجه مردم به مثابه یک کلیت" و در کنارش "در دسترس با اشتراکی برای همه مردم"، "با آزادی موجود با انجام شدنی" و "ارایه شده یا مرتبط با دولت محلی و مرکزی" (نیکقدم و رئیس، ۱۳۸۹)، فرانسویس تیبالدز عرصه عمومی را چنین می‌داند: "تمام بخش‌های بافت شهری که عموم مردم به آن دسترسی فیزیکی و بصری دارند. بدین ترتیب خیابان‌ها، پارک‌ها و میدانی شهرک یا شهر، به ساختمان‌هایی که محصورشان می‌کنند و محدوده‌شان را مشخص می‌کنند، گسترش می‌یابد. از منظر ایشان، عرصه‌های عمومی "مهم‌ترین بخش از ساختار شهرک‌ها و شهرهای ما هستند، جایی که بیشترین میزان از تماس و تعامل انسانها، در آن روی می‌دهد. به طور خلاصه می‌توان فضای عمومی را چنین تعریف کرد: فضای عمومی شامل قسمت‌هایی از محیط طبیعی و مصنوع است که عموم مردم به راحتی به آنها دسترسی دارند و شامل: خیابان‌ها، میدانی و سایر مسیرهایی که دیگران حق عبور از آنها را دارند - در مناطق مسکونی، تجاری و محله‌ها - فضاهای باز و پارک‌ها و فضاهای خصوصی عمومی که دسترسی عموم مردم حداقل در ساعاتی از روز در آن آزاد می‌باشد، می‌شود (رفیعیان، ۱۳۸۱). می‌توان وظایف فضای عمومی را این‌گونه دسته‌بندی کرد:

۱- ابزاری جهت ارتباطات ۲- مکانی برای رویارویی ۳- مدیریت و هماهنگ‌کننده شهروندان آزاد (ژانگ، ۲۰۰۶).

فضاهای عمومی، مکان‌هایی هستند که غریبه‌ها در آن سهیم می‌باشند. مردمی که اقوام، دوستان یا همکار ما نیستند. این تضادها عرصه سیاست، مذهب، دادوستد، ورزش و فضایی برای همزیستی مسالمت‌آمیز و برخوردهای غیرشخصی هستند.

مدنی پور همچنین معتقد است که این فضاها، در تعامل عرصه خصوصی خانواده ها و عرصه عمومی بازار و به وسیله توسعه فردگرایی در هر دو عرصه به وجود آمده است. (مدتی پور، ۱۳۸۷).

تحقیقات و تجارب جهانی صورت گرفته درباره «فضاهای عمومی شهری» نظیر گودمن، کالسرپ، تیبالدز، مدنی پور و سایر افراد که به این نکته اشتراک دارند که «فضاهای عمومی شهری» می بایست مکانی برای «تعاملات اجتماعی» و «زندگی جمعی» باشند، فضاهای عمومی را دارای «رسالتی برای افزایش سرمایه اجتماعی» در جوامع، در بستر تعاملات و مراودات اجتماعی می داند که می توانند بستری برای توسعه و شکل گیری «هویت فردی» و «اجتماعی» باشند. (جیل، ۲۰۱۱) فضاهای شهری بخشی از فضاهای باز و عمومی شهرها هستند که به نوعی تبلور ماهیت زندگی جمعی می باشند؛ یعنی جایی که شهروندان در آن حضور دارند. فضای است که به همه مردم اجازه می دهد که به آن دسترسی داشته باشند و در آن فعالیت کنند. در این فضا فرصت آن وجود دارد که برخی مرزهای اجتماعی شکسته شوند و برخوردهای از پیش تدوین نیافته به وقوع بپیوندند و افراد در یک محیط اجتماعی جدید با هم اختلاط یابند. این فضا بایستی توسط سازمان عمومی اداره شود تا در جهت منافع عمومی باشد؛ بنابراین شرط اساسی برای اینکه یک فضای عمومی، فضای شهری تلقی شود، این است که در آن تعامل و تقابل اجتماعی صورت گیرد (رفعیان، ۱۳۸۱). بدین ترتیب در حال حاضر هرگونه فضایی را نمی توان فضای شهری قلمداد نمود، چرا که فضای شهری دارای ویژگی هایی ارتباطی بوده و بخشی از ارگانیزم زنده شهر است که با شرایط اجتماعی، اقتصادی و فنی در حال تغییر، مرتبط است و در غیر اینصورت به جز حفره ای در میان ساختمان ها و سایر اجزای شهری نخواهد بود. (بحرینی، ۱۳۸۳) مفهوم فضای شهری ورای فضای باز و رها شده بین ساختمانهای شهری است. فضای شهری تنها یک هویت کالبدی نیست بلکه فضایی است عملکردی که فرصت ارتباط و تعامل شهروندان را فراهم می آورد. این فضاها در طیف گسترده ای وجود دارند، از یک میدان یا خیابان گرفته تا یک پله. فضاهای شهری بخشی از فضاهای باز عمومی شهرها هستند که بستر زندگی جمعی را فراهم می آورند، فضاهای عمومی شهری نقش مهمی در زندگی و حیات شهروندان بر عهده دارند و در ایجاد حس آرامش، سرگرمی، برقراری ارتباطات و برخوردهای اجتماعی موثر هستند، فضاهای عمومی شهری، فضاهایی برای انجام فعالیت های اجباری، اختیاری و مهمتر از همه فعالیت های اجتماعی هستند.

۲- ضرورت توجه به فضاهای عمومی شهری

ضرورت توجه به فضاهای عمومی شهری به علت وجود کارکردهای همه جانبه آن در ابعاد متفاوت اجتماعی به عنوان بستر تعاملات اجتماعی شهروندان، سیاسی و توسعه دموکراسی به عنوان بستری برای تعامل و تفاهم میان حاکمان و شهروندان (قاسمی، ۱۳۸۳) و همچنین به عنوان مکان هایی سالم برای گذران اوقات فراغت شهروندان می باشد. علاوه بر این فضاهای عمومی از طریق افزایش توریست و سرمایه گذاری اقتصادی، کمک وسیعی در ایجاد سلامتی و بهبود کیفیت زندگی شهرها می نماید. این فضاها در تعیین هویت شهر و ارتقاء فرهنگ شهروندان نقش فراوانی دارند (جعفری، زهتابیان، ۱۳۸۵).

به نظر می رسد وجود فضاهای شهری برای پیشگیری از درماندگی، افسردگی، گوشه گیری و خشونت بسیار موثر و حتی ضروری است، همچنین این فضاها می توانند موقعیتی برای رشد خلاقیت بوجود آورده و محیطی تفریحی و سازنده در یک مجموعه شهری باشند تا زمینه ای را فراهم سازند که هر انسانی برای درک موقعیت خود به آن نیاز دارد، در این فضاها فرد از طریق درگیر شدن در کنش های حساب نشده با خود و دنیای اطرافش ارتباط مستقیم تری برقرار می کند، برای تشخیص یک فضای شهری علاوه بر وجود عناصر تشکیل دهنده، باید رابطه ی میان آنها نیز برای فرد ناظر قابل ادراک باشد و فردا بتواند از رابطه موجود ساختاری در ذهن خود ایجاد نماید. به این ترتیب فضای شهری هدفمند بوده و بستر رویدادهای تعریف شده ای خواهد گردید، به طور کلی سه شاخص اصلی برای تشخیص فضاهای شهری در عرصه عمومی شهر در اختیارمان قرار می گیرد: عمومی بودن فضای باز بودن آن و برقراری تعاملات اجتماعی در فضا. (پاکزاد، ۱۳۸۶) در ایران، سابقه فضاهای عمومی شهری به فضاهای باز محصور در کنار راه ها یا محل تقاطع آنها باز می گردد که کارکرد های متنوعی داشته و میدان نامیده می شده است و نیزه میدان های کوچکتر درون محله ای که میدانچه نام داشت. (سلطان زاده، ۱۳۸۹) همچنین از گذشته دور، «ارسن» به عنوان جایی در قلب شهر که خدمات شهر یا محله، در حواشی فضای باز و یا میدانی شکل می گرفت، کارکرد داشته است (مگالها و تریگو، ۲۰۱۷) در نهایت، آنچه امروز این فضاها را جدی تر مطرح ساخته، نیاز به حضور بیشتر در آنهاست؛ یعنی شهروند کنونی، نسبت به پیشینیان نیاز بیشتری به حضور در این فضاها دارد (حسام، ۱۳۸۰: ۱۴) زیرا با افزایش سطح رفاه اجتماعی و توسعه تاسیسات و تجهیزات شهری که بیشتر نیاز مادی یا فیزیکی مردم را مرتفع می سازد، حس نیاز به فضاهای عمومی برای تبادل دیدگاهها و اندیشه ها و افکار، تقابل رفتار و عمل و حتی به عرصه آوردن عواطف و احساسات انسانی را بیش از پیش نمایان کرده است (مگالها و تریگو، ۲۰۱۷).

۳- ویژگی های معماری و شهرسازی اسلامی و معاصر و مقایسه آن ها

۳-۱- اسلامی-ایرانی

در این بخش به بررسی ارزشهای دیرپای معماری و شهرسازی ایران خواهیم پرداخت، هدف بررسی تاریخی نیست بلکه تماشای کلی گذشته در حکم گنجینه ای است که می توان بخش هایی از آن را بر پایه نیازهای فرهنگ امروز دوباره مطرح کرد، در جهت نیل به این مهم بر مبنای مطالعات اسنادی ابتدا به ارائه تعاریفی از شهر اسلامی و احادیث و کلام بزرگان در این رابطه می پردازیم و در ادامه بحث ویژگی و اصول معماری و شهرسازی کهن ایرانی- اسلامی را در قالب بندهایی به صورت کلی و جزئی بیان می کنیم، شهر اسلامی در یک کلام شهر تجلی اسلام است و شهر اسلامی شهر (مناسب زیست) انسان (مؤمن) است. شهر اسلامی برای تجلی بخشیدن به ارزشهای مورد احترام جامعه مسلمین، مداوما راهها و روشهای مناسب زمان و مکان را می جوید. شهر اسلامی ضمن بهره گیری از دستاوردهای علوم و فنون و تجارب تمدن ها و جوامع بشری در گذشته و حال، فراموش نمی کند که اینها همه ابزارند در جهت خدمت به انسان و رشد کرامتهای والای او، در شهر اسلامی ابعاد مادی زندگی هدف نیستند، بلکه ابزاری در خدمت به بعد معنوی حیات می باشند. شهر اسلامی همانند سیما و نام و لباس و آداب و سنن و ... مسلمین هویت خاص خود را دارد که تمایزش را از مجتمعاتی بنا شده بر مبنای تفکرات غیر اسلامی به وضوح و روشنی نمایش می دهد. شهر اسلامی همانقدر که بهره گیری از فنون، روشها و مصالح جدید را مدنظر دارد و بلکه بیشتر از آن، بر حفظ ارزشها و رعایت آنها اصرار می ورزد، شهر اسلامی شهر فرهنگ ساز (به معنای تولید فرهنگی جدید و در ضدیت با فرهنگ اصیل جامعه) نیست، بلکه تقویت کننده و رشد دهنده فرهنگ ملی و مفسر زوایای مستور آنست. در ایجاد شهر اسلامی همه آحاد جامعه نقش دارند و آنرا از خویش می دانند که اگر چنین نباشد، حساسیت نسبت به حفظ و حراست از آن و همچنین اصلاح تابسامانی هایش وجود نخواهد داشت و هر کس تنها به فکر خانه خویش خواهد بود که شاید (و تنها شاید) یگانه مکانی است که می تواند در مورد ویژگی هایش تصمیم بگیرند.

مسائل و مشکلات بوجود آمده از تقلید کورکورانه از غرب بر همگان واضح و مبرهن می باشد و نیاز به تشریح ندارد اما نکته ای که بیان آن در این مجال اهمیت دارد این مطلب می باشد که اصلح آن است در مسیر اصلاح این مشکلات، به جای در افتادن در دام تفکر بیگانه، سخن از بازگشت به خویش و به خود آمدن گفت و در جستجوی راهی بومی، ملی و ایرانی برای امحاء مسائل و مشکلات، بر اساس نظریه ها و معیارهای خودی بود. برای نیل این هدف، بهره گیری از منابع اصیل به عنوان راهنما ضرورت دارد که شرح مختصری از آنها در ذیل بیان شده اند منابع و مراجع پایه: طبیعی است که کتاب الهی، به عنوان منبع حامل اصول بی زمان و بی مکانی که هدایت کلیه جنبه های زندگی انسان را متضمن است، مرجع اصلی و پایه خواهد بود، تفاسیر کتاب الهی طبقه ی بعدی هستند که مهم ترین آنها کلام و سنت معصومین (ع) به عنوان تفسیر تاب و تجلی عینی کلام الهی در متن زندگی است منابع و مراجع ثانویه: این دسته مشتمل بر منابعی است که بیانگر آراء و عقاید علماء و دانشمندان اسلامی در شئون مختلف فلسفه، علوم، هنرها و فنون هستند. این منابع نیز، در واقع، بسط تعالیم اسلامی اند که بر جنبه های مختلف زندگی انسان و ارتباط با جهان هستی و هدف غایی خلقت او ناظرند، طبقه ی دوم این رسته از منابع، مشتمل بر مدارک و اسناد تاریخی ملل اسلامی در تجلی بخشیدن به ارزش اسلامی در مجتمع های مسلمانان می باشد. همانطور که می دانیم دین اسلام یک دین جهان شمول و دارای برنامه برای زندگی و سعادت بشر است. این برنامه ها و دستورات الهی محدود به زندگی فردی و اجتماعی نمی شود بلکه این دین مبین در زمینه های گوناگون زندگی بشری دستورالعمل های مخصوصی تجویز کرده است، از جمله این زمینه های ساختمان سازی و شهرسازی است. منابع فقهی به لزوم قید جنس، مرغوبیت و مقدار مصالحی که لازم است در یک بنا به کار گرفته شود در قراردادی که بین دو طرف منعقد می شود، اشاره دارند. همین منابع می گویند که صاحب بنا در قراردادی که منعقد می کند باید طول و عرض و ارتفاع بنای مورد نظر را قید کرده و نوع مصالح بنا را مشخص کند که گل یا ملاط و یا خشت است (مهتا، ۲۰۱۴). منابع فقهی از این مسئله غافل نشده اند که سردمداران حکومت را نسبت به وظایفی که در قبال کارگران ساختمانی دارند، توجیه کرده و اشاره می کنند که بر والی و یا معاون او لازم است به کارگران ساختمانی دستور دهد تا کار خود را در حد مطلوب انجام دهند. از طرفی معماران را تصیحت کنند تا به عنوان تشویق صاحب ملک برای بنای ساختمانی هزینه بنا را کمتر از حد معقول برآورد نکنند به طوری که صاحب ملک بعد از شروع به ساخت متوجه شود که از عهده تامین مخارج آن برنیامده و از این بابت متضرر شود. نتیجه ای که از این موارد به دست می آید استحکام بنا را شامل می شود. استحکام بنا یکی از شروط چهارگانه ای است که سه تای دیگر آنها عبارتند از: منفعت، زیبایی، با صرفه بودن، برای جلوگیری از متضرر شدن همسایگان همین منابع قواعد و اصولی را تدوین کرده اند که از جمله این مقررات می توان به معقول بودن ارتفاع بنا به طوری که آزاری برای همسایگان نداشته و باشد اشاره کرد. همچنین باز نکردن پنجره های مشرف به خانه های مردم از دیگر این قواعد است. در ضمن مقررات مربوط به قرار ندادن دیوار بر دیوار همسایه و دفع فاضلاب و بالکن های مشرف بر خیابان و آموری دقیق از این قبیل را وضع کرده اند.

از جمله مسایلی که اکثر فقها آن را مورد توجه قرار داده اند دیوارهای مشترک، حق عبور و مرور، مقررات شهرنشینی و شیوه استفاده از معابر و خیابان هاست که انواع مختلف آن مورد توجه قرار گرفته و احکام هر یک از آنها و احکام خرید و فروش در معابر خصوصی را بیان کرده اند در ذیل به بیان احادیث ائمه اطهار (ع) در مورد ساختمان و اصول شهرسازی می پردازیم:

حضرت امام رضا (ع) شاخصه و مولفه اصلی در شهرسازی را آب و هوا و توجه به محیط زیست معرفی می کنند.

امام صادق (ع) درباره استحکام بنا می فرماید: «من بنی فاقتصد فی بنائه لم یوجر» هر که ساختمانی بسازد و از آن کم بگذارد اجری ندارد.

امام صادق (ع) فرمود: اگر کسی در زمین غصبی خانه بسازد و صاحب زمین، زمین خود را بخواهد حکومت اسلامی حق دارد خانه را خراب کند و زمین را به صاحبش برگرداند. پس در محل و مکان حلال، آب فراوان، هوای خنک و در کنار امت و دور از مناطق طاغوتی که از خدا غافل و اهل ظلم هستند، ساختمان خویش را بنا کنید.

امام صادق (ع) فرمود: «من بنی فوق ما یسکنه کلف حمله یوم القیامه» (المحاسن، ج ۲، ۶۰۸) ساختمان بیش از مورد نیاز، مسئولیت در قیامت دارد. در روایات وارده از معصومین (ع) داریم که دستشویی (فی استر موضع) یعنی موضع و جایی که پنهان باشد و پنهان ترین جای منزل برای محل دستشویی انتخاب شود، حمام هم باید در کنار منزل ساخته شود. فاصله چاه آب آشامیدنی و چاه هرز آب باید چند متر باشد که اینها همه بر دقت نظر دین اسلام نسبت به زندگی انسانها دلالت دارد (مشهدی زاده دهقانی، ۱۳۹۰).

۳-۲- مهمترین اصول در معماری و شهرسازی دوران اسلامی

۱- اصل عدالت محوری

۲- اصل سیر کثرت به وحدت

این اصل بنیادی ترین اصل در هنر و معماری اسلامی شمرده شده است نکته مهم در درک مفهوم وحدت در سایه «هدف داری» معنی پیدا می کند. به این معنا که اجزاء کثیر و گوناگون را در سایه یک هدف ویژه واحد، نظم و سامان بدهیم و از کثرت اجزاء به سوی وحدت حرکت کنیم. تیتوس بورکهارت، وحدت را محوری ترین نکته زیبایی شناسی اسلامی در مقابل دیگر مکاتب زیبایی شناسی می داند و به تفصیل آنرا با زیبایی شناسی سایر مکاتب جهانی مقایسه می کند.

سید حسین نصر نیز همین دیدگاه را تکمیل می کند.

به عقیده او، وحدت در معماری قدسی اسلام، به نحوی غیر مستقیم، حضور الهی را در فضاهای معماری پر می کند و انسان را به عنوان جانشین پروردگار (خلیفه الله فی أرضه) مستقیماً در پیشگاه جلال احادیث قرار می دهد. در این دیدگاه بین جمال الهی و کثرت هم تناظری برقرار است و به این ترتیب، هم توجه به عالم کثرت اهمیت دارد و هم به وحدت و آنچه مهم است حرکت از یک تجلی الهی به تجلی دیگر است «کنت کنزاً مخفیة فاحبیت أن أعرف فخلقت الخلق لکی أعرف» من گنجی پنهان بودم، دوست داشتم که شناخته شوم، پس خلق را آفریدم تا شناخته شوم احقاق الحق، ج ۱، ص ۴۳۱ اما کالیدی ترین رده مفهومی اصل وحدت مربوط به فضاهای معماری و شهری است؛ یعنی خود فضا در معماری دارای وحدت است و این وحدت از طریق جهت یابی مشخص می شود که بدین طریق وحدت فضای شهری حاصل می شود.

ترجمه این اصل در کالبد و فضای معماری در اصول زیر بررسی می شود:

۱. اصل محوربندی فضایی	۷. اصل تقدم درونگرایی بر برونگرایی
۲. اصل مرکزگرایی	۸. اصل سیر از هندسه آفاقی در شهر به هندسه انفسی در معماری
۳. اصل نشانه گرایی	۹. اصل برتری فضا بر توده ساختمان
۴. اصل رده بندی با سلسله مراتب فضایی	۱۰. اصل سامان بندی چشم انداز
۵. اصل استقلال فضاها در عین وحدت آنها	۱۱. اصل تعامل مکمل میان معماری و طبیعت
۶. اصل سامان بندی حرکت در درون فضا سیالیت	۱۲. اصل لزوم تهذیب نفس معماران و شهرسازان

۳-۳- جزئیات اصول و معیارهای معماری و شهرسازی اسلامی-ایرانی

الف- اصل محوربندی فضایی: این اصل به زبان معماری و شهرسازی در اصول زیر ترجمه می شود:

- تناسب، همکاری، هماهنگی عوامل و پدید آوردن یک سامانه از عناصر کالبدی و فضایی
- تاکید بر مرکز فضایی کالبدی با گرایش به الگوهای ساماندهی مرکزی
- تاکید بر تقارن و محوربندی فضایی-کالبدی
- تاکید بر مرکزیت در آرایه سازی و نگاره های اسلیمی

- جایگیری فضاهای اصلی روی محورهای اصلی

- جایگیری فضاهای فرعی و ارتباطی روی محورهای فرعی

این اصل بیش از سایر اصول بر پدید آمدن اصل حرکت از کثرت به وحدت موثر است. این حرکت در ساختار فضایی و هندسی یک شهر بدین گونه انجام می‌شود، در کلی‌ترین نماد یک شهر، در کنار اندام گوناگون فضاهای مختلف مسکونی و خدماتی، فضاهای طبیعی و مصنوعی، نمادهای مذهبی مانند گنبد و مناره‌ها با بلندای خود، حرکت از کثرت و تنوع فضاهای شهری را به سمت وحدت فضا سامان می‌دهد. نمادهای مذهبی مانند گنبد و مناره‌ها با بلندای خود، حرکت از کثرت و تنوع فضاهای شهری را به سمت وحدت فضا سامان می‌دهد (رنجبر، ۱۳۹۸).

ب- اصل مرکزگرایی: در نماها و بدنه‌سازی و ضرباهنگ ستون‌گذاری و پنجره‌سازی‌ها، اغلب تقسیمات به صورت اعداد فرد یعنی سه، پنج و هفت تقسیم بندی می‌شود تا همواره قسمت میانی، فضاهای خالی باشد و نگاه انسان بر روی توده و جرم ساختمان مانند ستون جرز و دیوارها ثابت نشود.

ج- اصل نشانه‌گرایی: از میان انواع نشانه‌گرایی، نشانه‌گرایی محتوایی و مفهومی: در نشانه‌گرایی محتوایی که اغلب در تمدن اسلامی به کار گرفته می‌شود، همه عناصر طبیعی و تجلیات صفات الهی تلقی می‌شوند هر بیننده خردگرا و اندیشمند از هر برگ سبزی دفتری از آیات و صفات آفریننده‌ای مدیر و حکیم و حیاتبخش را درک می‌کند.

د- اصل سلسله مراتب فضایی: این اصل را در سه رده زیر می‌توان آشکار دید رده بندی فضایی میان درون و بیرون که بر مرزبندی حریم‌های فضایی تاکید دارد. رده بندی کالبدی میان کالبدهای جزء کالبدهای کل برای نمایش سیر از جزء به کل رده بندی در نگاره‌ها و آرایه از نگاره میناء تا نگاره کل تقسیمات فرد در تناسبات پنجره: تاکید بر مرکزیت

ه- اصل استقلال فضاها در عین وحدت: این اصل در ترجمان معماری آن بدین گونه دیده می‌شود که همه فضاها در معماری سنتی در خود کامل هستند و نیازی به یک مکمل ندارند. آنها به تنهایی هم، هویت ویژه خود را دارا هستند، ولی در یک سامانه بالاتر با یکدیگر همکاری می‌کنند.

و- اصل سامان بندی حرکت در درون فضا (سیالیت): صرف حرکت و تصور حرکت در درک گونه‌هایی از معماری اسلامی همچون بازار ضروری است، زیرا که برای درک جنبه‌های فعال و منفعل فضا، نیاز به نگاه پویا به آن داریم.

ز- اصل تقدم درونگرایی بر برونگرایی: در معماری درونگرا، نمای بیرونی بسیار ساده‌ای کار می‌شود، به گونه‌ای که با گذشتن از گذرگاه‌های بیرونی، هویت ویژه هر ساختمان به آسانی بازشناخته نمی‌شود؛ اما در ساختمانهای برونگرا به نماهای بیرونی بسیار توجه شده و در آنها پرداخت صورت می‌گیرد. انگیزه‌ها و علل درونگرایی در معماری اسلامی و معماری ایرانی پیش و پس از اسلام (شامل دو دسته است انگیزه‌ها و علت‌های مادی (امنیت، اقلیم و...) درونگرایی به عنوان نوعی تفکر و جهان بینی تکرار عناصر طاقی شکل در گذر اصلی: ساماندهی حرکت در درون فضاهای شهری است.

ح- اصل سیر از هندسه آفاقی در شهر به هندسه انفسی در معماری: انتخاب و کاربرد هندسه در معماری و شهرسازی کاملاً متناسب هماهنگ است با نیازهای انسان و نوع عملکرد و نقشی که این عنصر معماری و شهرسازی در زندگی روزمره انسانها به عهده دارد. شکستن محورهای ورودی تا فضای اصلی برای تشدید محرمیت و امنیت داخلی فضا و نوع هندسه آفاقی در نقشه کف، در فضاهای داخلی متناسب است با میزان درونگرا بودن آنها همین فضاهای کاملاً داخلی (یا نیمه برونگرا بودن آنها با فضاهای میانی) و در فضاهای برونگران با فضاهای ایوانی) این هندسه کاملاً تغییر می‌کند، بکار بردن شبکه‌های منظم و ریز پنهان هندسی (پیمون) باعث شده که علیرغم تناسبات بسیار گوناگون و ضرباهنگ‌ها و اشکال بسیار مختلف، یک هماهنگی و وحدت باطنی و نامرئی و قدسی بین همه اجزاء و عناصر متفاوت هندسی ایجاد شود. در فضاهای شهری، از یک طرف شریانهای عبوری و بازارهای سرپوشیده و سرباز، پیوستگی و هماهنگی را بین مجموعه فضاهای شهری ایجاد می‌کنند، از طرف دیگر ترکیب متعادل عملکردهای مختلف مسکونی و تجاری و تناسب آنها با مراکز مذهبی به گونه‌ای است که مفهوم کثرت به وحدت و از سیر آفاق به سیر انفس را تداعی می‌نماید

ط- اصل برتری فضا بر توده ساختمان: در معماری اسلامی فضا حسی منفی دارد، فضا نه با شیئی مثبت، بلکه با عدم حضور جسمانیت یا مادیت تعریف می‌شود. این جنبه‌ای دیگر از فضای خالی یا به بیاتی بهتر، فضای منفی است. به همین ترتیب در شهرهای سنتی، دیوارهای ساختارهای اطراف است که فضای بازار را تشکیل می‌دهد. (رنجبر، ۱۳۹۰). فضاها در معماری و شهرسازی در نسبت با سطوح داخلی فرمهای محیط بر آن، تعریف می‌شود و نه در نسبت با شیئی محسوس فضا فی نفسه منفی است. دیوارهای داخلی باغ است که فضای داخلی در باغ ایرانی را تعریف می‌کند و نه هیچ شیئی یا عمارت یا حوضی که در وسط آن قرار گرفته باشد.

ی- اصل سامان بندی چشم انداز: این اصل را می‌توان سامان بندی دید با شفافیت نامید. شفافیت (Transparency)، به معنای امکان و قابلیت دید از وراء است و این سبب می‌شود که ریشه بحث به مفاهیمی هم چون ارتباط درون و برون، تداوم و

یکپارچگی و سبکی و سرانجام به نورانیت برسد، به عقیده میرمیران تور در این معماری تنها یک وظیفه کاربردی ندارد، بلکه نور حقیقت معماری اصفهان را می سازد و تا آنجا حضور دارد که تعالی ماده به نور در این معماری صورت می گیرد، در مسجد شیخ لطف الله، در اصفهان تور توانسته است کیفیت مادی بنا را تا ماوراء مادی رسانده و مصالح زمینی را آسمانی کند و ماجرای بیافریند که هدف عمیق معماری، یعنی تبدیل ماده به نور، تجسم پیدا کند. شفافیت به تعبیر بهتر، دل‌بازی و سبکی و صفای فضاهای معماری در دوران اسلامی است که دارای ویژگی کاهش از جرم و توده ساختمان و افزایش فضای خالی آن را دارد

ک- اصل تعامل مکمل میان معماری و طبیعت: تمثیل‌هایی که از فضاهای مثبت در قرآن آمده است، سرشار از عناصر سرزنده و حیاتبخش طبیعی است. معمار موحّد، با الهام از این تمثیل‌ها سعی دارد بهشتی زمینی را در کنار مفاهیم قدسی و مذهبی، به گونه ای سامان دهد که انسانها ضمن برخورداری از مواهب طبیعت، از رشد و تعالی روحی و معنوی نیز باز نمانند. در جهت تحقق این منظور بناها و شهرها در تمدن اسلامی ضمن برخورداری از باغ‌ها و کوشک‌ها و حیاطهای سبز و آبهای روان، همیشه تمرکز و محورهای اصلی بناها در محلات و شهرها بر روی عناصر و مراکزی است که جنبه قدسی و معنوی و مذهبی دارند.

ل- اصل لزوم تهذیب نفس معماران و شهرسازان: هنر و معماری کمال جو و ارزشمند، دستاورد کار معماران و شهرسازانی است که هنرهای اصیل انسانی متجلی و اخلاقی را که در سامان مندترین و والاترین وجه خود در ارزشهای اسلامی و حکمت عملی اسلام متجلی شده است، در خود رشد داده و با ایمان و تهذیب نفس و دوری از هواهای نفسانی و منیت‌ها دست به کار آفرینش می زنند. در غیر اینصورت باید گفت که همه اصول ذکر شده پیشین، هم نمی توانند تضمین کننده ارزشمندی یک کار باشند و بلکه باید گفت هنگامی چنین ضمانتی پاینده است که بهره گیرنده از آن اصول، پایبندی به ارزش‌های اصیل اخلاق اسلامی، در این راه گام برداشته باشد.

جدول ۱- شاخص‌ها و معیارهای اساسی برای طراحی معاصر

ردیف	معیار	شاخص
۱	نظارت بر فضاها	<ul style="list-style-type: none"> - فراهم نمودن امکان انتخاب و مداخله شهروندان در امور مرتبط با مدیریت فضاها - نظارت و کنترل محسوس و نامحسوس بر فضاهای شهری جهت جلوگیری و حضور گروه‌های معتادین، ندالیزم و بزهکاران. - در نظر گرفتن عنصر چ شم‌های خیابان در طراحی و برنامه ریزی فضاها - نصب دوربین‌های مداربسته
۲	خوانایی	<ul style="list-style-type: none"> - استفاده از تابلوها و علائم‌های شاخص - بکارگیری از تابلوهای راهنما در مسیر
۳	سرزندگی و نشاط	<ul style="list-style-type: none"> - مهیا کردن امکان انجام فعالیت‌های شاد و نشاط‌آور در فضا - فراهم کردن امکان کشف توسط افراد - فراهم کردن امکان انجام فعالیت‌های متنوع در فضاهای شهری
۴	مشارکت شهروندان	<ul style="list-style-type: none"> - طراحی فضا جهت استفاده اقشار و سنین جامعه خصوصاً سالمندان و معلولین - طراحی محیطی تفریحی جهت گذران اوقات فراغت و ایجاد امکان ملاقات و گفتگوی آزادانه افراد
۵	ایمنی و امنیت	<ul style="list-style-type: none"> - کاشت بوته‌های تیغ دار - استقرار تلفن‌های عمومی و تجهیزات امدادی - نظارت محسوس بر فضاهای شهری
۶	راحتی و آسایش افراد	<ul style="list-style-type: none"> - عدم استفاده از وسایل و مصالح لغزنده و مساله ساز - تعبیه امکان نشستن برای معلولین و افراد مسن - جلوگیری از آلودگی‌های صوتی در مکان‌های تعبیه شده - استفاده از رمپ‌های کم شیب

۳-۴- مقایسه ویژگی‌های معماری و شهرسازی معاصر با کهن اسلامی - ایرانی

یکی از مسائل مبتلا به جوامع امروزی، جدایی انسان از مبانی معنوی و تمرکز بر جنبه‌های مادی حیات است، از جمله در مقوله معماری و شهرسازی نه تنها عبارات، محیط و فضا پیام و معنایی معنوی و روحانی را القاء نمی‌نماید، بلکه انسانها نیز غالباً در پی ایجاد محیط‌ها و فضاهای کیفی، معنادار و روحانی که تجلی آرمان‌های معنوی حیات باشند، نیستند. معماری و شهر مسلمین که روزگاری سرشار از معانی و رموز و اسرار و حافظ تعادل حیات بود در دنیاگرایی، به دنبال روی از غرب پرداخته است که شهرهای ایرانی نیز از این بلیه بی‌نصیب نمانده و به ویژه در چند دهه اخیر به ملغمه ای نارس از شیوه‌های گوناگون معماری غربی تبدیل شده‌اند (تقی زاده، ۱۳۷۹). مقایسه ای مختصر بین معماری و شهرسازی سنتی و معماری و شهرسازی متجدد علاوه بر

اینکه تفاوت های ریشه ای و بنیاتی این دو تفکر را مشخص می کند وجود زیبایی دارای کمال که ریشه در تعالیم معنوی خداجویانه را دارد نیز نمایان می سازد

شهرسازی سنتی به لحاظ تفکرات خداجویانه و آسمانی مستتر در خود گرایش طبیعت گرایانه در رابطه با زیبایی طبیعت و نقشی که در تذکر دهنی به انسان و توجه به معبود دارد را در خود می پروراند. وجود باغ های وسیع و سرسبز شهرها، استفاده از آب و سایر جلوه های طبیعی و ساخت اماکن مذهبی از آن جمله اند. در حالی که شهرهای مدرن با به کارگیری ماشین و تکنولوژی و در نظر گرفتن ابعاد، تناسب و رنگ با به رخ کشیدن مظاهر توان انسان، فاقد زیبایی هنری هستند و اغلب در آنها زیبایی زودگذر و متمایل به شگفتی وجود دارد. در حالی که شهرهای سنتی مردم گرا هستند و روح تعاون و همیاری و وحدت شامل وحدت انسان و محیط طبیعی، وحدت انسان و محیط مصنوع، وحدت طبیعت و عناصر مصنوع در آنها کاملاً محسوس است ولی در شهرهای امروزی نشانی از معیارهای شهر توحیدی نیست، از طرف دیگر فضاهای سنتی به خاطر تفکری که پشت سر آنهاست، مرکز و محوری رو به ابدیت و آسمان دارند که به آن معنا می بخشیده است در مقابل فضاهای مدرن، اشاره به قدرت های دنیوی و نیازهای زمینی و فیزیولوژیکی انسان دارند (رفیق دوست و شهبان، ۱۳۸۷)

۴- پیشینه پژوهش

تا کنون در عرصه شهرسازی و پروژه ها و طرح های مربوط به آن از تکنیک FMEA هیچگونه بهره برداری و استفاده ای نشده است؛ لکن در زمینه صنعت و دیگر علوم مختلف، سوابق عملیاتی و کاربردی دیرینه و بسیار وسیعی دارد که در ادامه به شرح مختصری پیرامون آنها می پردازیم: برای اولین بار در دهه ۱۹۵۰ میلادی توسط مهندسیین قابلیت اعتماد جهت ارزیابی ایمنی سیستمهای نظامی پایه گذاری شد و بعد از آن استفاده از این روش به سرعت گسترش یافت و به طوری که در ایالات متحده آمریکا و فرانسه و به ترتیب برای ارزیابی ایمنی هواپیماهای کنکورد و ایرباس استفاده شد آقای عطا و افخمی، ۱۳۸۸) در سال ۱۹۶۰ مسائل ایمنی در صنعت هوافضا انگیزه اجرای FMEA در این صنعت گردید. در صوت و همکاران، ۱۳۷۹، ۱۰ و این روش در اوایل سال ۱۹۶۰ توسط ناسا برای انجام پروژه های فضایی خود به دلیل اهمیت مسائل ایمنی و پیشگیری، ابداع و بکار برده شد. چندی بعد از آن در دهه ۱۹۸۰ کشور آلمان از این روش برای مسائل هسته ای و شیمیایی خود کمک گرفت و در نیمه دوم دهه ۱۹۸۰ بود که کارخانه خودروسازی فورد " با وضع استاندارد OS-۹۰۰۰ در صنعت خودروسازی از این روش در آمریکا استفاده کرد و سبب رواج و توسعه FMEA در سطح دنیا و در علوم مختلف خصوصاً در صنعت خودروسازی گشت.

۵- روش تحقیق

روش تحقیق در پژوهش حاضر از نوع کاربردی و بر مبنای هدف بوده و روش انجام مطالعه از طریق بررسی آرا و نظرات کارشناسان و دست اندرکاران و همچنین مردم، مراجعه مستقیم به محدوده مورد مطالعه و شناسایی و تحلیل ابعاد و جنبه های مختلف آن در راستای جمع آوری اطلاعات، ارزیابی ویژگی ها و عملکردهای اصلی و شناسایی و تحلیل مشکلات و کاستی های آن فضاها و در نهایت، تحلیل داده های گردآوری شده و اولویت بندی مشکلات در فضاهای شهری برحسب درجه اهمیت و جدیت موضوع و ارائه اقدامات پیشنهادی و اصلاحی به منظور حل آنها خواهد بود.

این تحقیق با رویکرد سیستمی و با نگاهی ساختاری و فرآیندگرا با عنایت به مسائل و مشکلات موجود در فضای شهری و اصول و معیارهای اسلامی ایرانی مرتبط و لحاظ نمودن نظرات و نیازهای مردم در کنار رعایت اصول مذکور، در طراحی ها و برنامه ریزی ها و انتخاب تکنیکی مناسب در این خصوص که توانایی شناسایی، تحلیل و حل مشکلات فضاهای شهری را داشته باشد، صورت می پذیرد. بر این اساس، اطلاعات سطح اول پژوهش حاضر به روش تحلیلی و توصیفی و با استناد به مطالعات کتابخانه ای و اطلاعات سطح دوم آن از طریق مطالعات و برداشت های میدانی، تهیه پرسشنامه و مصاحبه به روش اکتشافی جمع آوری

۶- یافته های پژوهش

۶-۱- پیشنهاد تکنیکی مناسب در راستای شناسایی کمینه سازی و پیشگیری از وقوع مشکلات

در فضاهای شهری

به منظور بررسی کلیه خطراتی که ممکن است یک پروژه را تهدید نموده و کارایی آن را با مشکل مواجه کند، ضرورت دارد که ارزیابی و مدیریت ریسک مورد توجه قرار گیرد. با اندکی تامل در می یابیم استفاده از مدیریت ریسک در عرصه شهر سازی و پروژه های شهری در جهت شناسایی مشکلات و ارائه اقدامات اصلاحی به منظور حل آنها قبل از آنکه عملکرد طرح را با آسیب های جدی مواجه کند، می تواند کمک شایانی به طراحان و برنامه ریزان شهری باشد؛ اما از میان تکنیک های مطرح در مدیریت

ریسک، اتخاذ روشی برتر که بتواند مشکلات احتمالی پیرامون یک فضای شهری را قبل از وقوع و قبل از آنکه توسط شهروندان تجربه شود، بررسی کرده و اقدامات پیشنهادی مناسب در جهت رفع آنها ارائه نماید و همچنین به شناسایی مشکلات موجود در فضا پرداخته و ابعاد گوناگون آن را بررسی کند و در نهایت راه حل های مناسب ارائه دهد. می تواند بیش از پیش متمر ثمر واقع گردد به نظر می رسد از میان روشهای مختلف ارزیابی ریسک، استفاده از تکنیک FMEA که یک ابزار کاملا صنعتی است؛ در عرصه شهرسازی بیش از سایر روشها می تواند سودمند و قابل استفاده باشد، چرا که اساس این روش دستیابی به حد ایده آل کیفیت که همانا شناسایی و پیشگیری از وقوع مشکلات و تلاش در جهت کمینه ساختن آنها و نیز ارائه کم هزینه ترین راه حل ها در هر پروژه ای می باشد، است و به دلیل قابلیت های ذیل می تواند اقدامی سازنده در این زمینه باشد

مشکلات موجود و احتمالی را از جهات مختلف و براساس دیدگاه متخصصان و مردم شناسایی و ارزیابی نموده و علل ریشه ای پدید آورنده آنها را کشف و تحلیل کرده و به انعکاس خواسته و تمایلات مردمی پردازد؛ اثراتی که هریک از مشکلات بر افراد گذاشته را بررسی کرده و به طبقه بندی مشکلات به لحاظ اهمیت و جدیت موضوع پردازد؛ در نهایت، اقدامات اصلاحی و پیشنهادها سازنده در جهت حل مشکلات ارائه نماید .

۶-۲- مفهوم تکنیک fmea

اصطلاح FMEA به معنای تجزیه و تحلیل حالات خطا و آثار آن است . FMEA روشی سیستماتیک برای شناسایی و پیشگیری از وقوع مشکل در محصول و فرآیند آن بوده و بر جلوگیری از بروز عیب و نقص، افزایش ایمنی و افزایش رضایت مشتری تمرکز دارد (در صوت و همکاران، ۹، ۱۳۷۹) به طور کلی، تکنیک FMEA مبتنی بر یک فرآیند منظم و هدفمند بوده که اجرا و پیاده سازی آن از طریق طی نمودن ۱۰ مرحله که در نهایت، منجر به تشکیل جدول یا فرم FMEA می شود، صورت می گیرد این جدول از ۱۰ ستون مختلف تشکیل شده است در این مجال ضمن تلفیق مفاهیم اصطلاحات، گام ها و مراحل تشکیل دهنده این تکنیک با اصطلاحات و مفاهیم شهرسازی، سعی بر نشان دادن چگونگی عملکرد و نحوه استفاده از این تکنیک در شهرسازی از طریق اجرا و پیاده سازی آن بر روی مجموعه سبزه میدان سنندج در راستای حل مسائل ومشکلات پیرامون این مجموعه داشته و از تکرار مفاهیم و متون صنعتی آن خودداری نمودیم. همانگونه که اشاره شده فرم FMEA از یک سری عناصر و ستون هایی تشکیل می شود که تکمیل این ستون ها ما را در شناسایی هر چه بیشتر مشکلات و علل به وجود آورنده آن و در نتیجه انجام اقدامات اصلاحی در جهت رفع آنها، رهنمون می سازد. جدول زیر شمای کلی یک فرم FMEA را نشان می دهد:

جدول ۲- نمونه جدول FMEA

توصیف مشارکت کنندگان در اجرای FMEA صفحه (اعضای تیم، سازمان ها، استفاده کنندگان و ...)									
عملکرد	حالات خطا	اثرات	وخامت	علل	رخداد	کنترل ها	احتمال کشف	اقدامات پیشنهادی	وضعیت

الف- عملکرد: عملکرد یک فضای شهری باید برگرفته از نیازهای آن قضا و توقعات و خواسته های شهروندان و استفاده کنندگان آن فضا باشد در این ستون همه آنچه که از فضای مورد مطالعه انتظار می رود که داشته باشد تا رضایت شهروندان را جلب کند، نوشته می شود. به بیان بهتر همه عملکردهای مربوطه شرح داده می شود. به منظور تکمیل این ستون، در ابتدا باید فهرستی از مسائل و مشکلات موجود در مجموعه تهیه شود و کلیه مواردی که یک فضا باید داشته باشد تا موفق و ایده آل اسلامی (ایرانی) شود، در یک جله طوفان فکری به بحث و مذاکره گذاشته شود، پس از خلاصه سازی، تمامی عملکردهایی که قطعاً باید در فضای مورد مطالعه وجود داشته باشد تا رضایت استفاده کنندگان را کسب نماید. انتخاب می شود. لازم به ذکر است در مقاله حاضر از فضاهای شهری سنندج تنها به بررسی مجموعه سبزه میدان و از عملکردهای مختلف این مجموعه، عملکرد طراحی مجموعه و فضاهای داخلی آن متناسب و قابل استفاده در ساعات مختلف شبانه روز و برای تمامی اقشار و سنین جامعه پرداخته می شود

ب- حالات خطا (بیان مشکلات): هر نوع نقص، مشکل و یا حتی فرصت بهبود در فضای مورد مطالعه می تواند یک حالت خرابی باشد، برای هر عملکرد باید مشکلات مربوط به آن مشخص شود. علل پیدایش مشکلات در این ستون برای هر مشکلی که در ستون دوم ذکر گردیده است. همه علل و دلایلی که ممکن است پیدایش مشکل در پارک به خاطر وجود آنها باشد را در پاسخ به سوال چه چیزی باعث وقوع این مشکل می شود، باید لیست شود.

ج- اثرات: اثرات در واقع پیامدهایی هستند که در نتیجه وجود یک مشکل پدیدار می‌شوند. معمولا اثرات از دیدگاه شهروندان و یا بر اساس تجربه آنها در استفاده از آن فضا مشخص می‌شود.

د- وخامت اثرات: تکمیل این ستون، مستلزم امتیاز دهی اثرات علل مشکلات در پارک به لحاظ میزان شدت و ضعف تاثیر آن بر استفاده‌کنندگان است؛ بدین معنا که وجود یک مشکل با علل آن تا چه اندازه می‌تواند بر روی کاربران تاثیرگذار بوده و این تاثیر تا چه حد می‌تواند مهم و قابل تامل باشد که این مهم نیز از طریق پرسشنامه و مصاحبه با مردم بدست می‌آید و وخامت اثر یک مشکل را معمولا بین ۱ تا ۱۰ امتیاز بندی می‌کنند.

۳-۶- ارائه اقدامات پیشنهادی

فضاهای شهری در شرایط ایده آل بایستی از طرفی تحت دیدیه حتی هم از لحاظ مشتم ولی اینکه خست و هم از الحد مخاطبین و استفاده‌کنندگان از آن، انعطاف پذیر باشد بدین صورت که در ساعات محل شته روز به کار و کرد مختلف با شرایط سنی، حی وسطی این خدمت برستی که از طرف دیگر فضاهای شهری باید دارای هویت خلی خود باشد و م ی فوت شده باشد تصن جب تیرهایی در فضاهای شهری تنها در سایه تحت تموشن اصول و معیارهای معماری و شهرسازی اسلامی و ایجاد محیطی حد جمعیت و بخگو ه همه حوا هنا و بال مردم ممکن بوده و تواین بود می فرمانی در فضاهای شهری و ندیده الگام خواسته ها و باری افراد در ابعک مع در عراق انعطاف و بعضا تنکه عملکرده و می‌شود پر اصلی مطالعات میدانی صورت گرفته و وی مجموعه ره میان، محل گیرند که جمعیت زیادی از این مجموعه عبور می کند و به دلیل قرار گیری در فوت یکی لا، بال خوبی جیت سکت و استراحت را دارا می‌باشد؛ اما این سکه هنگامی بیشتر اهمیت پیدا می کند که اکثریت قریب به الطلق آنها و شرایه و اکالات عامر فی مجموعه راضی نبوده و خواستار بهبود و اصلاح مو حاکم بر آن ش ده با عنایت به سمت بالا و اهمیت موضوعاتی که تشریح گردید و همچنین مطابق نتایج حاصل ا نل RPN اقدامات و راه حل های پیشانی بر اساس انتخاب اولویت ها به جهت میزان ریسک پذیری آنها و اهمیت و ارجحیت توجه به هر یک از آنها به صورت زیر ارائه شده است

اولویت اول: نبود مبلمان و امکانات مناسبه برای حضور بانوان اربع و ا و عدم وجود مکان مناسب برای این منظور(محل نشستن و مکث و...)

پیشنهادها:

- افزایش ضریب امنیتی محیط شیر راستای ایجاد و القای حس امنیت در زنان و در نتیجه افزایش میزان حضور و استقبال آنان در پارک.
- پیشنهاد احداث مکانهایی به صورت الاجه و غرفه و جهت فعالیت اختصاصی بانوان در زمینه های فرهنگی، هنری حذفی سرگرمی و

نتیجه گیری

اشاره به وجود الگوهای طراحی منش در گفت و بررسی و معرفی آنها به این معنی که انتظار داشته باشی که طراحی و احداث فضاهای شهری شهرهای اسرین گلستانی با الگوهای تی است و م تا فضاهای شهری امروز باید با توجه به شرایط و مقتضیات المرور طراحی شود، ولی مفاهیم و اصول اعتقادی و فرهنگی راهنمای هایی با جهت طراحی عرضه می کند که می تواند به هر چه غنی تر کردن فضای شهری حاد در این پژوهش پس از بررسی ماهیه و ت ن اصول و میل های معماری و شهر سازی اسلامی ایوشی مانده از کد FMEA از میان فضای شهری سنندج به عنوان نمونه به بررسی مجموعه سرد یا خیر ه ن ع س ع تین الفت کت سوریه با توجه به نیزها و خواسته های مرتعه ملنی مجموعه و اهمیت موضوع به بررسی عملکرد طراحی مجموعه سه میشان و فضاهای داخلی آن متناسب و قابل استفاده در ساعات محلک لاسته ریز و مناسب برای تمامی افتند و جامعه برناختم که از این طرف با صرف کمترین زمان و هزینه، مسائل و مشکلات موجود، شناسایی و تحلیل شدند و بر مبنای اصول و معیارهای اسلامی ایرانی ساخت فضا ارائه راهکارها و اقدام بیهادی و شاسب برای فضای مورد سوری بر تاحت امید است این اصول در طراحی فضاهای شهری مورد توجه قرای گلود سوالی در این به باله از روشی FM برای افرادی که توضیح داده شده بررسی یک فضای شهری شهر سنندج بوشاخه شده و برای اصول و معیارهای اسلامی برائی سخت فضا برای حل ملل و مشکلات استخلج شدن راه اره داشته شده باشد که در تحققات آتی ان فراست و کد FMEA و بدین طریق به شناخت مسائل و مشکلات فضاهای شهری و ارائه راهکار جی حل رفع آنها پردازند و فضاها را مورد بررسی قرار دهند.

منابع

۱. رفیعیان، محسنی (۱۳۸۱)، از تولد فضاهای شهری، همایش بوده و توست بگی شهر تهران
۲. نقی زاده، محمد ۱۳۸۸، طرح کلی برنامه جامع احیاء شهر اسلامی، نشریه ماه هنر، شماره ۱۳۶
۳. نقی زاده محمی (۱۳۷۹)، شهر اسلامی شهر ذکر و تفکر، روزنامه جمهوری اسلامی .
۴. رفیق دوست رضا، شهائیان، پویان (۱۳۸۷)، قرآن و شهر اسلامی، نشریه پژوهش دینی، شماره شانزدهم.
۵. ماجدی، حمید؛ منصوری، الهام (۱۳۹۰)، بازتعریف فضای شهری (مطالعه موردی: محور ولیعصر حد فاصل میدان ولیعصر تا چهارراه ولیعصر) ۹ (۲۷)، ۲۶۳-۲۸۳.
۶. ضابطیان، الهام؛ خیرالدین، رضا. (۱۳۹۹). ادراک منظر ثابت رنگی در فضاهای شهری نمونه موردی: میدان امام حسین (ع) شهر تهران، مجله منظر شهری، ۱۲ (۵۰)، ۲۸-۳۹.
۷. نیکقدم، نیلوفر؛ رئیسی، صدیق. (۱۳۸۹). تأثیر روانی طیف‌های رنگی ایجادشده توسط رنگ خودروها در معابر شهری، نمونه موردی: مرکز شهر تهران. هنرهای زیبا، ۲ (۴۱)، ۶۷-۷۸.
۸. آتشین‌بار، محمد و متدین، حشمت‌اله. (۱۳۹۷). زوال بعد معنایی خیابان در ایران از دوران باستان تا امروز. باغ نظر، ۱۵ (۶۷)، ۷۱-۸۰.
۹. مشهدی‌زاده دهقانی، ناصر. (۱۳۹۰). تحلیلی از ویژگی‌های برنامه‌ریزی شهری در ایران. تهران: دانشگاه علم و صنعت ایران.
۱۰. رنجبر، احسان؛ آزر، زهرا؛ کازنواس، میکل مارتی. (۱۳۹۸). کندوکاوی در ماهیت دگرگونی فضاهای شهری در شهرهای تاریخی ایران، مورد مطالعه: شهر اصفهان. باغ نظر، ۱۶ (۷۳)، ۲۹-۴۰.
11. Zhang Ying (2006). A Landscape Preferences Study Of Campus Open Space. Mississippi State University.
12. Gehl, J. (2011). Public Spaces, Public Life. Copenhagen: Danish Architectural.
13. Magalhaes, C. & Trigo, S. (2017). Contracting Out Publicness: The Private Management Of The Urban Public Realm And Its Implications, Progress In Planning, (115), 1-28.
14. Mehta, V. (2014). Evaluating Public Space. Urban Design, 1(19), 5-23.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

